

00456/11/1973

Erősen

Tanulmányi és Elemző

Főosztály

Petrián János

600/Tc/a

SZIGORUAN TITKOS!!

Kapják: Duja elvtárs

Marjai elvtárs

Nagy J. elvtárs

Osztály

F e l j e g y z é s

Tárgy: Baráti egyeztető Moszkvában az okt. 30-án Bécsben kezdődő haderőcsökkentési tárgyalások előtt

A Varsói Szerződéshez tartozó államok Külügy- és Honvédelmi Minisztériumainak képviselői - szovjet kezdeményezésére - 1973. október 24-én Moszkvában baráti egyeztetőt tartottak az okt. 30-án Bécsben kezdődő közép-európai haderőcsökkentési tárgyalások előtt.

A baráti egyeztetőn a Külügyminisztérium részéről Petrián János, a Honvédelmi Minisztérium részéről Vadász Tibor, a moszkvai nagykövetség részéről Monori István elvtárs vett részt.

Szovjet részről bizalmasan közölték, hogy a románokia való tekintettel az egyeztetőt két lépésben tartották meg. Október 23-án megbeszélést folytattak a Szovjetunió, az NSZK, az KNSZ és a CSZSZ, vagyis az intézkedésekben közvetlenül résztvevő államok képviselői. Ezt azokkal indokolták, hogy a kifejezetten katonai vonatkozásokat csak az érdekelt államok képviselőinek bevonásával kívánták megbeszélni.

Az október 24-i baráti egyeztető témakörét a Varsói Szerződés tagállamainak az október 30-án Bécsben kezdődő tárgyalásokon képviselendő álláspontja az ezzel kapcsolatos taktika, valamint a tárgyalások megkezdésével összefüggő szervezeti, technikai vonatkozások képezték.

Mlesztov elvtársá, aki a bécsi tárgyalásokon a szovjet küldöttséget vezeti és időközben a MID Kollégiumának tagja lett, rámutatott arra, hogy bonyolult tárgyalásoknak nézünk elébe, és a nyugatiak törekedni fognak arra, hogy gyengítsék a szocialista országok egységes, összehangolt fellépését. Ők a maguk részéről annak érdekében tartották szükségesnek a konzultációt, hogy a tárgyalásokon egységesen épül fel.

A barátj egyeztetőn az alábbi konkrét kérdések megbeszélésére került sor:

1./ Milyen intézkedések kidolgozásával kezdődjek a haderő csökkentés, tényleges haderőcsökkentéssel, vagy pedig különböző egynevezett bizalomépítő intézkedésekkel?

A szocialista országok a tényleges haderőcsökkentéséért lépnek fel. Ezt tartják a tárgyalások fő céljának. Az olyan kísérleteket, próbálkozásokat, amelyek ettől a tárgyalásokon résztvevőket el kívánják téríteni, el kell háritani. A kiegészítő, egynevezett bizalomépítő intézkedések kérdéseinek vizsgálata az európai biztonsági konferencia feladatáikörébe tartozik.

2./ Milyen legyen a haderőcsökkentési intézkedésekben résztvevő államok köre?

Ez a kérdés el van döntve. A tavasszal lefolyt bécsi konzultációkon sikerült meghatározni a haderőcsökkentési intézkedésekben, megállapodásokban potenciálisan résztvevő államok körét, amely egyúttal implikálja az ilyen intézkedések területét is.

3. / Milyen haderőkre terjedjenek ki az intézkedések?

Mind az idegen, mind a nemzeti haderőkre, amelyek a csökkentés alá eső területeken vannak. Tehát nemcsak a szovjet, illetve az amerikai haderőkre. Ezt szovjet részről elfogadhatatlannak tartják. Még csak első lépésként is.

A haderőcsökkentési intézkedések érintenék a szárazföldi, a légi és a nukleáris haderőelemeket. A nyugati államok ez utóbbiaknak kikapcsolására fognak törekenni, szovjet részről ezt azonban nagyon fontosnak tartják.

Szovjet részről elfogadhatónak tartják az egyenlő és típusu haderőelemeké, akár százalékosan, akár mennyiségileg kifejezett csökkentését. Természetesen számolnak azzal, hogy a NATO államok a csökkentési intézkedések révén egyforma haderőszint elérésére törek-szenek majd, ezzel szemben nekünk a jelenlegi erőviszonyokat kell megőrizni és fenntartani a mennyiségi csökkenés mellett.

Várható, hogy a NATO tagállamok törekvéseiket a haderőcsökkentési tárgyalások céljainak meghatározásába barcolják, ezt a kísérleteiket határozottan el kell majd háritanunk.

4. / Milyen módon történjék a haderőcsökkentési intézkedések ellenőrzése?

Ebben a kérdésben szovjet részről a hagyományos állas-pontot képviselik, vagyis a haderőcsökkentési intézkedések ellenőrzé-sét csak a nemzeti eszközök felhasználásával valósítható meg. A nemzeti eszközökkel történő ellenőrzés módzatait a későbbiek során konkretizálni lehetne, például az intézkedések végrehajtásának nyilvánosságára hozatalával, az érdekeit államokkal való közlésével stb.

5. / Milyen legyen a tárgyalások során a viszonyunk a többi európai államhoz?

A NATO államok mereven ellenzik a többiekön kívüli európai államok a tárgyalásokon bármilyen formában történő részvételét. Szovjet részről azon a véleményen vannak, hogy ebben a kérdésben

továbbra is azt az álláspontot célszerű képviselnünk, hogy bármely európai állam számára, amely a tárgyalások iránt érdeklődést mutat ilyen vagy olyan formában lehetővé kell tenni a részvételt.

6. / Milyen legyen a tárgyalásokon követendő taktikánk?

Mivel várható, hogy a NATO államok kísérletet tesznek arra, hogy elvont vitákat kezdeményezzenek a tárgyalások elveiről a haderősökkenntési intézkedések kritériumairól, a szimmetrizmusról, a kiegyensúlyozottságról stb. nekünk arra kell törekednünk, hogy a tárgyalások mielőbb konkrét jellegűt kapjanak. A tárgyalásokhoz nincs szükség valamiféle részletezett napirendre, hiszen az tulajdonképp már adott. Abban a formában, ahogy ezt a júniusi 28-i záróközlemény is körvonalazta.

A kisegítő szervek, illetve munkacsoportok létrehozásával kapcsolatban körültekintően kell eljárni. Ez ugyan a szocialista országok javaslata, de ügyelni kell arra, hogy azokat szükség szerint hívják életre.

A fentiekben vázolt szovjet elgondolásokkal a román képviselő kivételével, aki Románia moszkvai nagykövete volt, a résztvevők egyet értettek. A román nagykövet lényegében megismételte a különböző formákban korábban kifejtett román álláspontot, amely szerint a bécsi tárgyalások részleges, kötöttségteljes jellegűek, a csökkentésnek egész Európára és a földész más térségére is ki kell terjednie. Kifogásolta, hogy a tárgyalások blokk alapon folynak, ami szerintük ellentetes a korábban elfogadott álláspontokkal. Kifogásolta a tárgyalások során azt a gyakorlatot, hogy egyik-másik delegáció a többi állam képviselőiben lépjen fel, illetve tárgyaljon. Hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a kiegészítő munkaszervek és munkacsoportok legyenek nyíltak. Végül, hogy a haderősökkenntési intézkedésekhez vegyék figyelembe minden európai állam biztonságát. A román képviselő emellett formálisan hangsúlyozta, részükül a konzultációs és együttműködési készséget.

Hlesztov elvtárs magánjellegű beszélgetésünk során közölte, hogy a haderősökkenntési intézkedésekkel kapcsolatban konkrét terve-

zetet dolgozzák ki és terjesztettek elő jóváhagyásra, ez utóbbi azonban még nem történt meg. Ezért ennek további részleteit majd Bécsben, a tárgyalások helyszínén beszéljük meg a további lépésekkel együtt.

Az október 30-án Bécsben kezdődő tárgyalások szervezeti és technikai előkészítésével kapcsolatban Strulák lengyel követtanácsos a lengyel küldöttség vezetője a bécsi tárgyalásokon, aki már a tavaszi konzultációk során technikai és protokoláris kérdésekben a Varsói Szerződéshez tartozó tagállamok részéről összekötőként működött közre, az osztrák külügyminiszteriumnál, tájékoztatást adott a azokról a megbeszélésekről, amelyeket a NATO államok összekötőjével együtt az osztrák külügyminiszteriumban folytatott.

1. Tájékoztatást adott arról, hogy osztrák részről milyen helységeket biztosítanak a tárgyalások számára.

2. A tárgyalásokkal kapcsolatos pénzügyeket a helyiaki modell szerint kívánják megoldani.

3. A küldöttségek tagjai besorolásuktól függően diplomáciai kiváltságokba és mentösségekbe részesülnek.

4. A tárgyalások kísérő ~~küldöttsége~~ személyzetét osztrák részről tolerozzák, előnybe részesítik a tárgyalásokon résztvevő államok állampolgárai közül kikerülő személyeket. /Például tolmácsokat./

A tárgyalások első nyitó ülésére október 30-án, kedden délelőtt 10.30-kor kerül sor. Ezen rövid üdvözlő beszédet mond az osztrák külügyminiszter, nyilvános keretek között. Majd az egyes küldöttség-vezetők tesznek rövid, általános politikai jellegű nyilatkozatokat. A Strulák elvtárs által közölteket a résztvevők jóváhagyták, tudomásul vették, egyedül a román képviselő emelt kifogást olyan értelemben, hogy ők a maguk részéről senkinek sem adtak mandátumot, hogy nevükben tárgyaljon. Ők ugyan egyetértének a Strulák elvtárs által előterjesztettekkel, de egyetértésüket majd ők közlik az osztrák fellel illetve a NATO partnerekkel.

Magán beszélgetés során a román küldöttség egyik tagja közölte, hogy ezt a kifogásukat elvi okokból tették meg.

A baráti egyeztető résztvevői megállapodtak abban, hogy október 29-én Bécsben a szovjet nagykövetségen kerül sor közvetlenül a tárgyalások előtti napon az újabb baráti egyeztetőmegbeszélésre.

A baráti egyeztetőt, a román megnyilatkozásokat kivéve az egyetértés, továbbá a célratörő konkrétság jellemezte.

Budapest, 1973. október 27.